

Dato: 19.02.2022

Til:

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43,
1577 København V

@: open-door@ens.dk

**Danmarks
Naturfredningsforening**

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

Høringssvar til Aflandshage Vindmøllepark, journalnummer: 2019-82725.

Danmarks Naturfredningsforening (DN), DN Stevns, DN Køge og DN Greve takker for muligheden for at komme med bemærkninger til miljøkonsekvensrapporten for Aflandshage Vindmøllepark.

Lad os starte med at slå fast, at vi i Danmarks Naturfredningsforening er meget opsatte på at det vi skal lykkedes med at nå i mål med den grønne omstilling, og vi ønsker i det billede også at det skal lykkedes at placere en havvindmøllepark i Køge Bugt, som kan sameksistere med naturen her. Men. Miljøkonsekvensvurderingen af særligt fugle, flagermus og påvirkningen under vandoverfladen er simpelthen for ringe til at vi (eller andre) med rimelighed kan foretage den vurdering. Dels bygger miljøkonsekvensvurderingen på alt for mange generaliseringer, dels på forældet viden og gamle undersøgelser som vi ikke mener er repræsentative og brugbare uden at de som minimum ses i sammenhæng med nye undersøgelser. Det gælder eksempelvis for flagermus, hvor man alene har foretaget et litteraturstudie og på den baggrund konkluderer at det vil være helt uproblematisk at sætte vindmøller op på omtalte placering.

Danmarks Naturfredningsforening, ser frem til at de væsentlige mangler i miljøkonsekvensrapporten bliver udbedret, så vi får et ordentligt grundlag at vurdere Aflandshage havvindmøllepark på – herunder hvilke afværgeforanstaltninger der event bør etableres for at parken kan sameksistere med naturen i et af nordens vigtigste fugletræk.

<i>Fugle</i>	2
<i>Havbund</i>	4
<i>Flagermus</i>	6
<i>Lysforurening</i>	8
<i>Afslutning</i>	8

Fugle

Ligesom både Dansk Ornitologisk Forening (DOF) og Svensk Ornitologisk forening (SOF) mfl. mener vi ikke at miljøkonsekvensvurderingen for Aflandshage Havvindmøllepark, løfter bevisbyrden tilstrækkeligt til, at man kan afvise, at parken vil have væsentlige negative konsekvenser på bestandsniveau for de mange sårbare arter og millioner fugle der hvert år trækker mellem Falsterbo og Stevns.

Omkring 500 millioner fugle skønnes at trækkes fra hele det nordlige Skandinavien ned mod det sydlige Sverige om efteråret. Fugle trækker ikke i en bred front, men de følger på strækningerne en snæver "high-way", primært fordi landfuglene foretrækker at trække over land og vandfuglene over vand. Falsterbohalvøen fungerer på mange måder som en tragt, hvor fugletrækket presses ned, og derfra ledes den korteste vej over havet over mod Stevns. Trækket er meget vejrafhængigt, og vil under visse vindforhold i perioder også ledes ned mod og gennem vindmølleområdet for Aflandshage Havvindmøllepark.

Når man ønsker at placere en havvindmøllepark midt i vel nok Nordeuropas mest koncentrede fugletræk over åbent vand, så har vi som minimum den forventning at man er grundig i sine undersøgelser af påvirkningen på fuglene, og at man som minimum baserer konklusionerne på nyeste viden og med afsæt i den helt konkrete placering. Det mener vi ikke miljøkonsekvensvurderingen her på nogen måder afspejler. Undersøgelserne har været for få, for simple og for dårligt justeret til gældende feltornitologisk viden om forårs- og efterårstræk i området, ligesom vi ikke mener at de 22 år gamle teoretiske overvejelser der ligger bag udregningerne efter Band (2000) er tidssvarende eller repræsentative for den konkrete og geografiske placering.

Utilstrækkelige målinger

Stevns Klint er kendt for et enormt efterårstræk og et betragteligt forårstræk. Især efterårstrækket er stort og ekstremt komplekst, og derfor er det en grundlæggende mangel i undersøgelserne, at man kun har udført fugleregistreringer i én efterårs- og forårssæson. Parken vil komme til at ligge lige nord for hovedtrækåren mellem Stevns og Falsterbo, og antallet af fugle, der passerer gennem området, afhænger i høj grad af vindretningerne på den enkelte dag. I nordlige vinde er der en afdrift mod syd, og rovfuglene kommer derved ind ved Højerup på den sydlige del af klinten. I vest, sydvest og nordøstlige vinde kommer rovfuglene ind midt på Stevns Klint, og passerer omkring Mandehoved. I vinde mellem syd og øst kommer fuglene ind på den nordlige del af Stevns Klint eller nord derfor. Det er i sådanne vinde, at rovfugletrækket passerer gennem Aflandshage Havvindmølleområde, og derfor er det afgørende, at man udvælger sådanne dage til at dokumentere omfang af trækket samt flyvehøjderne, ellers risikerer man meget nemt at overse endog meget store fugletræk. I miljøkonsekvensrapporten har man ikke redegjort for, hverken vejrforhold eller konkrete observationsdage, hvilket gør det svært at holde det op mod den viden vi i øvrigt her – fx fra DOFbasen.

Vi ved at i hovedtrækket i forårsperioden passerer af mange arter inden for ganske få dage, hvilket understreger risikoen for at man overser store fugletræk, hvis man er ude på de forkerte dage, eller under de forkerte forhold. Eksempelvis kan man i DOFbasen se for Bramgæs at 93 % af hovedtrækket i 2020 foregik over bare fire dage i maj måned. Sådanne eksempler kan man med stor sandsynlighed også finde for mange andre arter.

Fugletællingerne har man udført fra Bøgeskov Havn. Afstanden herfra til projektområdet er mindst 8 km. Placeringen i Bøgeskov Havn er lavt i terrænet, få meter over havniveau, hvilket svækker overblikket over et træk, der umærket kan glide ud både lavt og højt over Køge Søsnakke, ligesom man heller ikke ser særlig meget til det træk, der kun strejfer Stevns Klint eller kun bruger klintens N-S rette del. Trækfugle, der har termikken fra landjorden kredser sig uvægerligt op i højder, som man skal være yderst dreven fuglekikker for at kunne følge og spotte.

Af miljørapporten fremgår det ikke, hvilken type radar der er anvendt, ud over at den er anvendt horisontalt, og at det er en radar, der ikke dækker ud i mølleområdet. Dette kan undre da sådanne radarer, som ville kunne nå ud i projektområdet fra Bøgeskov havn, faktisk findes. I miljørapporten bemærkes det også, at observationsstederne er valgt ud fra, at være det bedst mulige, men det er svært at forstå al den stund, at man også kunne have anvendt fly eller skib til både radar- og visuelle observationer. Dette er kutymen ved mange tilsvarende projekter i både Danmark og i vores nabolande.

Beregninger efter "Band-metoden"

Den valgte metode ("Band-metoden") til at beregne kollisioner tager udgangspunkt i at man med baggrund af observationer på udvalgte dage og fra udvalgte steder, måler på flokkenes retning og højde og derfra beregner et (formodet) tab af højde for fuglene, i nærheden af møllerne. I praksis så er man her ude i antagelser der langt fra altid holder. Eksempelvis vil fra-landsvind på varme dage ofte betyde at termikken flyttes ud over havet, og fuglene kan udmærket kredse sig højere op ude over hav. Det er set masser af gange på Stevns Klint i træk-tiden.

Dernæst beregner man sig ud fra data der indikerer at 60-70 % af flokkene er i farezonen, frem til at der kun er en meget lille risiko, i de fleste tilfælde under en fugl om året, for flere af arterne. En af forudsætningerne, der er lagt ind i Band-metoden er blandt andet den opfattelse, at 99% af de fugle, der kommer ind i en given vindmøllepark, formår at undvige vingerne. Denne omregning baserer sig på en udregning fra Skotland fra 2000, og er altså baseret på møller med en teknologi og størrelse som for 22 år siden. Forfatteren, W. Band oplyser selv i sin guidance til Scottish National Heritage at udregningerne kan benyttes på enten gåse-flokke, der har daglige fourageringstræk eller på territoriale rovfugle. Skotland har intet sæsontræk, som vi kender det mellem Falsterbo og Stevns. Der er kun havfugletræk, og så de daglige fourageringstræk af gæs og svaner. At benytte Band som målestok for Fennoskandiavens nok bedst beskrevne fugletræk er efter vores bedste opfattelse en misforståelse og helt utilstrækkelig.

Udregninger af PBR (Potential Biological Removal)

Endelig bygger udregningerne af PBR ligeså helt igennem på teoretiske overvejelser. Den metode man har brugt medregner ikke eksisterende og kendte udfordringer for flere af arterne, hvorfor den ikke må stå alene. Eksempelvis ikke regner på den sårbarhed som en arts som Hvepsevåge oplever stort set hele året rundt på sit træk, i sit yngleområde og sit vinterkvarter i og udenfor Danmark.

Vi ved fra miljørapporten for Kriegers Flak, at den kumulerede antal kollisioner af traner, på det tidspunkt rapporten blev lavet, løber op i en størrelsesorden på omkring 2.700 individer (ud af en population 84.000 ynglepar) og man vurderede følgelig i rapporten at det er på niveau med PBR-tærskelværdien. Det fremgår ikke af nærværende miljøkonsekvensvurdering hvad den kumulerede effekt er for de enkelte arter og herunder traner, men det virker åbenlyst at der er brug for at se på om tærskelværdien for arterne, herunder tranerne, er på grænsen af hvad bestanden kan overkomme. Dette leder også videre til at tale om behovet for løbende monitorering.

Afværgeforanstaltninger og monitorering

Endelig er afsnit om monitorering og afværgeforanstaltninger og eksisterende helt fraværende, formentligt fordi, man på baggrund af de begrænsede og utilstrækkelige fugleundersøgelser konkluderer, at parken ikke vil have nogen nævneværdig effekt på nogle fugle overhovedet.

Der findes både veldokumenterede og virksomme løsninger, som markant kan nedbringe skadevirkningen i forhold til træk- og rastende fugle gennem vindmølleparker, men for at det kan besluttes om disse eller lignende skal gennemføres i forbindelse med etablering af parken, har vi brug for et meget bedre grundlag at vurdere den på.

For bare at nævne et eksempel, så har vi i vindmølleparker sat op i store trækruter i udlandet, fx i USA, set at man har installeret rader, som kan opdage store flokke af trækfugle. Også selvom mange trækkende fugle i flere af disse områder normalt passerer i en højde, der ikke bringer dem i nærheden af de roterende møllevinger fra parkerne, så får dårligt vejr fra tid til anden fuglene til at søge mod jorden for at ride stormen af, og det er her, at møllerne kan komme i vejen for de trækkende fugle. Præcis som vi kan forvente at det ind i mellem vil ske i det her undersøgte område. Det ville på mange måder klæde HOFOR at følge eksemplet herfra taget den helt særlige placering op af en af Nordeuropas største og vigtigste trækruter in mente.

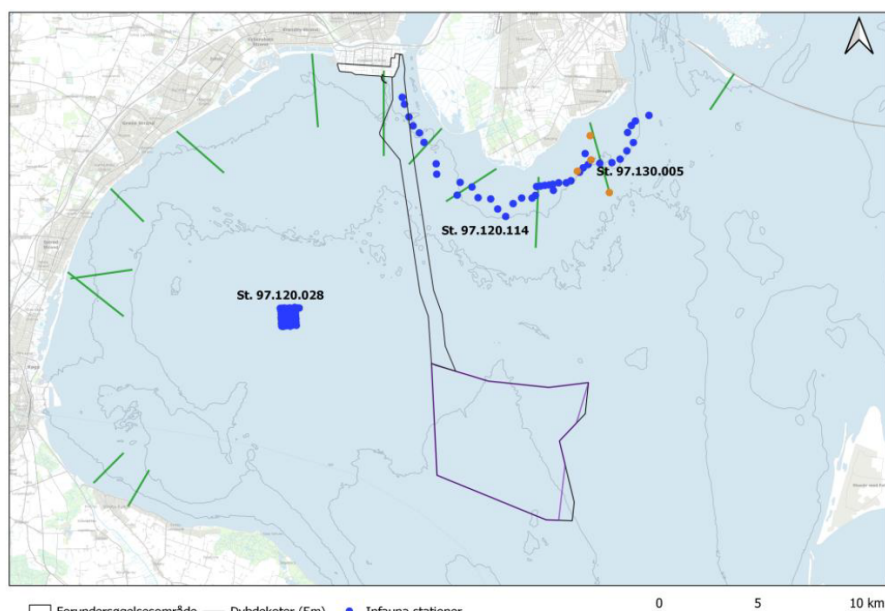
Når nu man placerer en vindmøllepark i et så vigtigt område mener vi i øvrigt at man bør implementere systemer som løbende kan monitorere udviklingen og være med til at vurdere hvorvidt de mange antagelser man har gjort, holder stik. Det vil gøre os klogere i forhold til om man fx bør bremse vindmøllerne i bestemte vindretninger, og i forhold til fremtidige projekter. Mange af de fugle (og flagermus) der trækker ned fra Falsterbo er stærkt truede, og det er ikke en uvæsentlig risiko man tager på deres vegne ved at placere en vindmøllepark lige præcis her. Løbende monitorering og gode afværgeforanstaltninger virker der for på mange måder som en oplagt mulighed, som man slet ikke diskuterer i rapporten.

Havbund

I forhold til vurderingen af havbund og tilknyttet flora og fauna er vores vurdering, som med fuglene, at man her været for hurtigt ude, for generel og at man generaliserer ud fra data som ikke i tilfredsstillende grad kan siges at repræsentere de faktiske forhold på lokaliteten, uden at man som minimum laver supplerende og yderligere undersøgelser.

Eksempelvis har man valgt alene at benytte eksisterende og ældre data på trods af at stationsnettet langt fra matcher de relevante områder. Se kortet her.

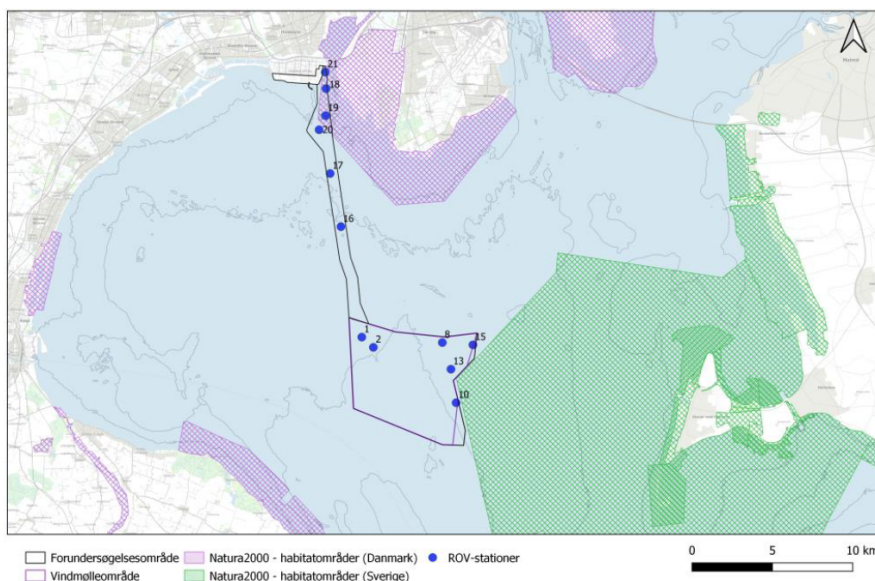
Figur 8.2: NOVANA undersøgelser i nærheden af forundersøgesområdet for Aflandshage Vindmøllepark. Makroalge- og infauna-stationerne er angivet med stationsnumre. ©SDFE

NOVANA undersøgelserne er ganske vist understøttet af ROV optagelser, se kort herunder, men det vil altid være punktnedslag, som i vid udstrækning så forudsættes at ville gælde for hele området baseret på den alt for generelle vurdering at Køge Bugt er temmelig ensartet og uinteressant. Med andre ord efterlyser Danmarks Naturfredningsforening bedre undersøgelser i

det relevante projektområde og med en dækningsgrad af punkterne, der vil give et retvisende billede af bundforholdene.

Figur 8.1: Oversigt over positioner undersøgt med ROV (Remotely Operated Underwater Vehicle) i forundersøgelserområdet for Aflandshage Vindmøllepark. ©SDFE

Gravning

Der er markante ålegræsforekomster i kabelkorridoren ud til 7 meters dybde og med dæknings på mindst 35-40%, som uden tvivl vil blive væsentligt påvirket af nedlæggelsen af kabler - især ved den direkte graveødelæggelse. Dette bør ses sammen med de øvrige planer for området, hvor især Holmene, men også Lynetteholmen, vil inddrage betydelige og vigtige ålegræsforekomster. I Danmark er mere end 70% af ålegræsset forsvundet i løbet af de sidste hundrede år. Det er en udvikling der ikke kun er dårlig for biodiversiteten og de arter der er afhængig af ålegræsset som levested – det er også en uheldig udvikling, fordi vi ved at der frigives i omegnen af 220 tons CO₂ hver gang vi mister en hektar ålegræs¹.

Det er i samme områder de øvrige bundplanter primært forekommer (vandaks på helt lavt vand), dog forventer vi at makroalger vil forekomme i hele projektområdet såfremt der er fast substrat til det. I det tilfælde at vindmøllefundamentene biooptimeres kan vi nok forvente at de fungerer som substrat for flere makroalger end der i dag er substrat til i området.

Gravning i kabelkorridoren bør ske i vintermånederne af hensyn til at minimere skader på bundplanterne, både hvad angår nedsat lys og risiko for lave iltkoncentrationer samt påvækst af trådalger og tilslamning. Det bør være muligt at foretage det inderste gravearbejder ud til 8-10 meters dybde i den periode.

DN er således ikke enig i at der ikke skal anvendes afværgeforanstaltninger i form af vintergravning, støjdemper ved nedramning og lignende – anvendelse af bedste teknologi og mindst miljøbelastning bør tilstræbes jf forsigtighedsprincippet.

Vandgennemstrømning

Der er ingen vurderinger af betydningen af vindmølleparken for vandgennemstrømningen til Østersøen, hvilket er dybt kritisabelt. Af miljøkonsekvensvurderingen fremgår det alene at "ændringer i bølge- og strømforhold omkring Aflandshage Vindmøllepark er modelleret til at være lokale og minimale. Ligeledes vurderes en påvirkning på vandskiftet i området, også betegnet vandgennemstrømningen, at være mange gange mindre end den naturlige variation.

¹ <https://www.sdu.dk/da/nyheder/forskningsnyheder/aalegraes>

Det vurderes på den baggrund, at den naturlige lagdeling og opblanding af vandmasserne i området ikke vil blive påvirket af tilstedeværelsen af vindmøllerne”.

Her blander man tingene sammen. En sammenligning med naturlige variationer er ikke rimelig og retvisende, da indgrebet ved faste installationer typisk er retningsbestemt (nedsat gennemstrømning = forringelse), mens variationer naturligt ikke er det, og derfor betyder indgrebet de facto en forrykkelse af normaltilstanden.

Opblandingen af bund og overfladevand som følge af den turbulens møllerne skaber kan også have betydning for tilførslen af iltrigt salt bundvand til Østersøen. Dette kan altså heller ikke afvises på automatpilot og uden nærmere undersøgelser.

Kumulative effekter

En evt. forringelse af vandgennemstrømning skal også ses i sammenhæng med alle de øvrige planer om vindmølleparker og også her mangler der en undersøgelse af de kumulative effekter. Det samme gælder effekterne på bundfloraen som skal ses med øvrige aktiviteter i samme periode, herunder klappning og andre aktiviteter i forbindelse med Lynetteholm.

Flagermus

Vi ved at der er et betydeligt efterårstræk af flagermus tværs over Øresund i august-september fra bl.a. Falsterbohalvøen, samt fra andre udtrækspunkter på den svenske og syddanske kyststrækning mv. Derudover ved vi at der er et tilsvarende forårstræk i april-maj nord over Østersøen som kommer fra de tyske og polske kyster, samt over Øresund fra Sjælland. Af de arter, der observeres som regulære trækkende flagermus (og i større antal), kan nævnes dværg-, trolde- og brunflagermus, men andre arter forventes også at trække, og op til 13 af de flagermusarter, der er registeret i Sverige og Danmark, kan træffes med forøget aktivitet ved særlige udflyvningspunkter på de svenske kyster og fra Bornholm, hvorfra man også har fundet vandflagermus, brunflagermus og troldeflagermus trækkende over havet. Hertil kommer de flagermus der vil søge ud over havet efter føde i området, hvor man planlægger at bygge Af-landshage Vindmøllepark.

Fælles for alle flagermusarter er, at de har relativt lange levetider (nogle arter helt op til 40 år), samt lave reproduktionsrater, og at de typisk lever i lave bestandstætheder. Hunnerne skal hos de fleste arter være 2 år før de får unger. De fleste arter føder typisk kun én unge pr. år (nogle arter kan få to), og det er ikke alle voksne hunner, der yngler hvert år. I nogle år er det kun halvdelen af hunnerne. For at opretholde bestandene skal der være en høj overlevelse fra år til år, især for de voksne flagermus. Flagermusbestandes status er derfor meget følsom over for øget dødelighed, og bestandene vil være lang tid om at genoprette gunstig status efter en periode med en ikke-bæredygtig, forhøjet dødelighed. Selv mindre ændringer i mortalitetsrater per år kan derfor have væsentlig betydning for en flagermusbestands status² og derfor er det særligt vigtigt at vi gør forarbejdet ordentligt når vi beslutter at placere en havvindmøllepark i en potentiel trækrute for flagermus og i et område, hvor vi kan forvente at møde rigtigt mange flagermus i øvrigt.

Manglende viden

Miljøkonsekvensrapporten vurderer at der i driftsfasen er risiko for, at flagermus kolliderer med vindmøller, men man vurderer denne påvirkning samlet til at være lille til moderat i forhold til kollisioner. Sammenlagt kommer man frem til at projektets påvirkning af flagermus vil være ingen eller lille. Det konkluderer man på baggrund af et litteraturstudie alene, hvilket vi

² Beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger, Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, 4. september 2020

finder dybt problematisk, særligt idet at man ikke kan afvise, at der passerer endog meget store trækforekomster forbi området for Aflandshage Vindmøllepark.

Man anerkender da også selv at der mangler viden om, hvordan flagermus reagerer på møller til havs, bestandsstørrelser og trækruter " *Ydermere medfører usikkerheden i forhold til hvordan flagermus reagerer i forhold til vindmøller til havs og usikkerheden på både bestandsstørrelser og præcise trækruter i Øresund, store usikkerheder i både vurderingerne for Aflandshage Vindmøllepark som nærliggende vindmølleparker på Lillgrund og Krigers Flak*". Alligevel konkluderer man på baggrund af et litteraturstudie med udgangspunkt i undersøgelser hvoraf stort set alle er 6-13 år gamle, og før bl.a. den nærliggende havvindmøllepark, Krigers Flak, blev bygget – at der ikke er grund til at tro at bestande af flagermus vil blive påvirket i særlig grad af parken.

Ift. den konkrete litteratur der henvises til, så bemærkes det også, at man henviser til andre miljøundersøgelser, blandt andet fra Krigers Flak, som i sagens natur, hverken kan betragtes som helt objektive, eller værende videnskabelige al den stund at de ikke har været underlagt almindelig videnskabelig granskning. Flere af undersøgelserne der henvises til, blandt andet for Krigers Flak, har været stærkt kritiserede. Havde man brug undersøgelserne som supplement til egentlige egne undersøgelser *on location*, kunne det givetvis have nuanceret billedet, men her bruger man dem til at trække den ret vidtgående konklusion at påvirkningen af flagermus vil være lille eller ingen – og det på trods af at det drejer sig om et helt andet område. Der henvises også til at man har gode undersøgelser fra skib, men disse undersøgelser er mere end 10 år gamle, og det udstyr man brugte på det tidspunkt, er slet ikke tidssvarende og langt fra dagens standard.

Det harmonerer efter vores bedste opfattelse ikke med udsagnet om at dette er taget hånd om udfordringer med manglende viden ved at anvende af forsigtigheds-principper. En langt bedre tilgang ville på mange måder have været at man i det mindste besøgte områderne og over en, helst to, træksæsoner og monitorerede, hvilke flagermus der rent faktisk findes på stedet.

I forhold til de rapporter og analyser der henvises til så er der også siden fremkommet en del ny viden om flagermus i relation til infrastrukturanlæg, og effekter af disse på flagermus' bestandsstatus. Denne nye viden er det nødvendigt at indarbejde i planlægningen og driften af anlægsprojekter for at kunne sikre gunstig status for bestandene af de forskellige flagermusarter. Det har man heller ikke gjort her. Til eksempel kan nævnes Naturvårdsverkets rapport fra 2019 omkring flagermus og vindkraftværk, som der henvises til herunder under "vind og tilstedeværelsen af flagermus" eller Notatet fra DCE om netop beskyttelse af flagermus i miljøvurderinger, hvor der blandt andet findes en guide til, hvordan man bør sammensætte undersøgelsen for efter bedste evne at kunne estimere størrelsen af en bestand i et givent område.

Bevaringsstatus

Det fremgår af miljøkonsekvensvurderingen at "*alle flagermusarter der forekommer til havs i forundersøgelsesområdet har store bestande og gunstig bevaringsstatus*". Det er ikke helt korrekt. Brunflagermus er tilsyneladende i tilbagegang i Sverige. Måske også Danmark men vi har aldrig kikket efter (NOVANA overvåger ikke bestandsstørrelse og -udvikling).

Vind og tilstedeværelsen af flagermus

Det fremgår af miljøkonsekvensvurderingen under påvirkninger i driftsfasen, at der ved højere vindhastigheder (over 6 m/s) ikke vil findes insekter ved mølletårnene, implicit at derfor vil flagermusene ikke søge derud og opholde sig langs tårnene. Det er ikke korrekt. Flagermus vil ganske vist jage insekter, men de tiltrækkes også af tårnene og lys af nysgerrighed og som mulige rastesteder mv. op til 10 m/s³.

Kumulative effekter

³ Se fx "Aktivitet av fladdermuss och insekter vid ett vindkraftverk", Naturvårdsverket 2019

Endeligt mangler der også en undersøgelse af eventuelle kumulative effekter. Beregninger viser en overdødelighed af flagermus fra vindmølledrab som kan medføre væsentlige tilbagegange i bestandene af bl.a. brun- og troldflagermus ved væsentligt lavere mølletætheder end i DK⁴.

Så længe der ikke er lavet en fyldestgørende undersøgelse af flagermus i området hvor Aflandshage planlægges, der som minimum tager udgangspunkt i konkrete feltundersøgelser over en mere end én træk-sæson (forår, sommer og efterår), som man normalt gør, så føler vi os ikke betryggede i at parken ikke vil påvirke flagermus i særlig grad. En ordentlig miljøkonsekvensvurdering for flagermus, vil ikke alene give os et bedre billede af påvirkningen og ny viden som er nyttig i fremtiden, det er også en grundlæggende forudsætning for at forstå om det er nødvendigt at indføre afværgeforanstaltninger og i så fald hvilke.

Lysforurening

Det fremgår af materialet, at vindmøllerne vil blive afmærket med lys efter Søfartsstyrelsens og Trafikstyrelsens gældende retningslinjer og at de pågældende lys og markeringer først vil blive endeligt besluttet, når vindmøllestørrelse og derved højde er blevet bestemt. Det er angivet at man forventer at både omrids af parken, samt hjørner og knæk skal være tydeligt lysafmærkede af hensyn til sejlads- og luftfartssikkerheden, og at man forventer at lyset vil blinke synkront.

Vores erfaring er at man i forskellige projekter har tolket Søfartsstyrelsens og Trafikstyrelsens retningslinjer vedrørende lyssætning på vindmøller meget forskelligt. Sådan som vi forstår det, så skyldes det at styrelserne har nogle generelle retningslinjer for hvordan lyssætningen skal udføres, men hvad mange overser er, at man kan søge om særlig tilladelse til at montere møllerne med radar lig det vi har set på forsøgsmøllerne i Østerild. Det vil i princippet betyde at de lys der vedrører luftfartssikkerhed kan begrænses til at være tændt når der er fly i nærheden.

For et par år tilbage modtog Mandemarke og Mandemarke Bakker - sammen med resten af Østmøn og Nyord – et særligt certifikat fra The International Dark Sky Association (IDA), der arbejder for at beskytte nattehimmelen mod lysforurening og bevare udsynet til stjernerne. I Europa er der kun 9 steder som har fået dette "certifikat" og ingen andre steder i norden har fået det. Mange har haft en forhåbning om at Stevns kunne opnå samme status som internationalt dark sky område, da forholdene her i dag også er særligt gode.

Det skal ikke forstås sådan at DN mener at man skal undgå at bygge en park på omtalte lokalitet af hensyn til nattemørket, men det giver i vores øjne anledning til at man efter bedste evne forsøger at begrænse lysforureningen fra parken. Det vil blandt andet sige at vi opfordrer til at man afsøger mulighederne hos styrelsen til at udstyre møllerne med radar, lysafskærmning mod land og lignende (se fx pkt 14 i [Vejledning til BL 3-11 Bestemmelser om luftfartsafmærkning af vindmøller](#)), som kan begrænse behovet for lys i nattetimerne.

Det bemærkes afslutningsvis at ingen af visualiseringerne viser hvordan parken vil fremstå om natten, hvilket er en åbenlys mangel.

Afslutning

Miljøkonsekvensvurderingen for Aflandshage Havvindmøllepark er desværre præget af så væsentlige og åbenlyse mangler, at det er svært ikke at sidde tilbage med det indtryk, at man alle steder har forsøgt at springe over, hvor gærdet er lavest. Det er dybt beklageligt, hvis den ringe miljøkonsekvensvurdering her ender med at forsinke og fordyre projektet unødigt, men

⁴ Beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger, Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, 4. september 2020

vi føler os på ingen måder betryggede i, at man har undersøgt konsekvenser for særligt fugle, flagermus og havmiljø ordentligt eller tilstrækkeligt. Det er afgørende at manglerne i miljøkonsekvensvurderingen bliver udbedret, så vi på bedst mulige måde kan få indpasset Aflandshage Havvindmøllepark i de mange og væsentlige naturinteresser vi finder i og over havområdet ud for Stevns.

Med venlig hilsen,

Formand, Michael Løvendal Kruse, DN Stevns

Formand, Lars Bjarne Nielsen, DN Greve

Formand, Birgit Mindegaard, DN Køge

Formand, Jens Garde, DN Solrød

&

Lasse Jesper Pedersen
Klima- og Enerkipolitisk Seniorrådgiver,
Danmarks Naturfredningsforening